

INSTYTUT ARCHEOLOGII UMCS W LUBLINIE

Horodysko

Od epoki kamienia do wczesnego średniowiecza
Badania 2004–2005

POD REDAKCJĄ

Tomasza Dzieńkowskiego

LUBLIN 2016

Spis treści

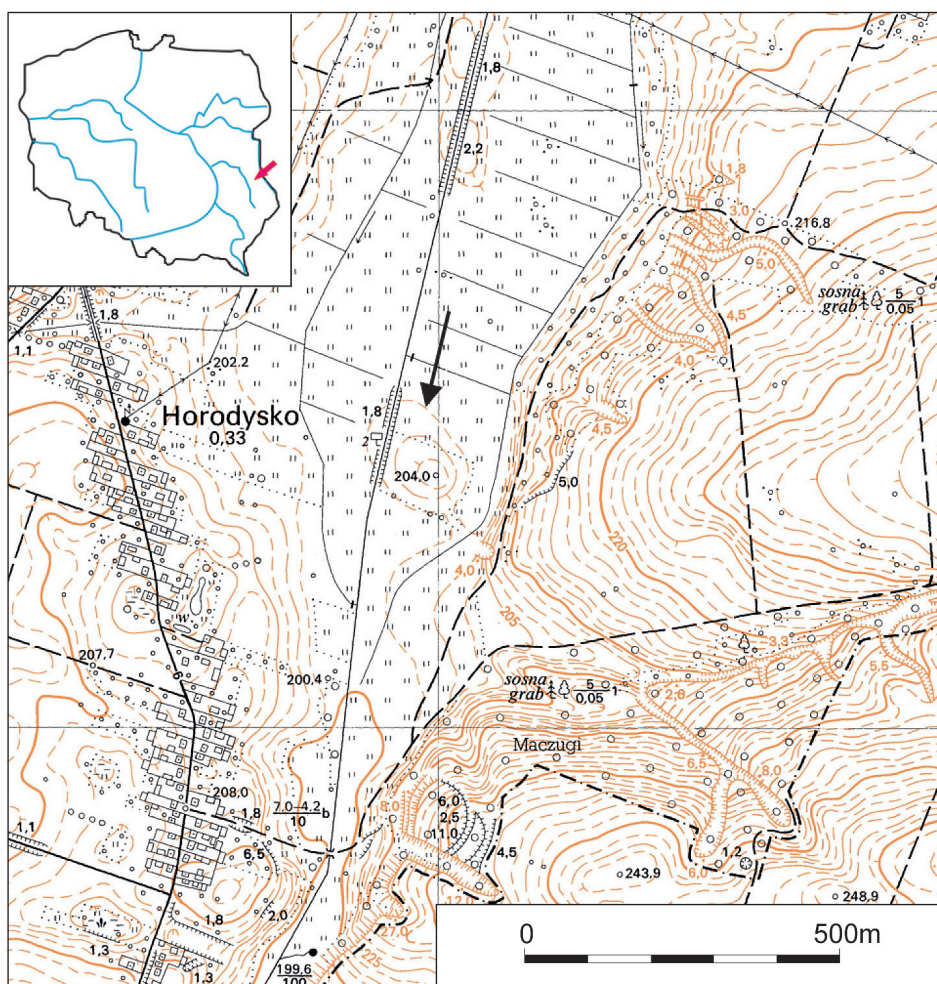
Wprowadzenie	7
ŚRODOWISKO NATURALNE	9
RADOSŁAW DOBROWOLSKI Charakterystyka wybranych elementów środowiska przyrodniczego doliny rzeki Horodyski	11
IRENA AGNIESZKA PIDEK Rekonstrukcja zmian szaty roślinnej w dolinie rzeki Horodyski na podstawie analizy palinologicznej	19
BADANIA ARCHEOLOGICZNE	25
TOMASZ DZIĘNKOWSKI Prace wykopaliskowe w latach 2004–2005	27
ANDRZEJ BRONICKI Neolit. Obiekty nieruchome i zabytki ceramiczne	33
JERZY LIBERA Materiały z surowców krzemiennych i niekrzemiennych z warstwy kulturowej i obiektów	78
JERZY LIBERA Cmentarzysko szkieletowe z wczesnej epoki brązu	104
TERESA MAZUREK, WOJCIECH MAZUREK Ślady osadnictwa kultur trzcinieckiej i łużyckiej	129
PIOTR ŁUCZKIEWICZ Osadnictwo z młodszego okresu przedrzymskiego	144
BARBARA NIEZABITOWSKA-WIŚNIEWSKA Osadnictwo z okresu rzymskiego	196
TOMASZ DZIĘNKOWSKI Osadnictwo słowiańskie	224
TOMASZ DZIĘNKOWSKI Obiekty niedatowane	283
STANISŁAW GOŁUB Badania powierzchniowe w dolinie rzeki Horodyski	285

BADANIA SPECJALISTYCZNE	
CMENTARZYSKO Z Wczesnej Epoki Brązu. Badania szczątków kostnych	301
BEATA BOROWSKA-STRUGIŃSKA Wyniki badań antropologicznych	303
DOROTA LORKIEWICZ-MUSZYŃSKA, WOJCIECH KOCIEMBA, MICHAŁ RYCHLIK Badania identyfikacyjne szczątków	309
AGNIESZKA PRZYSTAŃSKA, TOMASZ KULCZYK, MARIUSZ GLAPIŃSKI, DOROTA LORKIEWICZ-MUSZYŃSKA Badania odontologiczne szczątków	323
MONICA ABREU-GŁOWACKA Analiza genetyczna szczątków ludzkich	336
MICHAŁ RYCHLIK, DOROTA LORKIEWICZ-MUSZYŃSKA, WOJCIECH KOCIEMBA Opracowanie komputerowego modelu 3D oraz korekty geometrii czaszki z grobu nr 6	342
ANALIZY	359
KAMILLA WASZCZUK Analiza archeozoologiczna szczątków kostnych	361
ANNA RAUBA-BUKOWSKA Wyniki badań petrograficznych ceramiki naczyniowej kultury strzyżowskiej	397
MAŁGORZATA DASZKIEWICZ, GERWULF SCHNEIDER Ceramika z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego z osady w Horodysku – wyniki badań archeoceramologicznych	406
LUCJAN GAZDA Analiza petrograficzna i surowcowa zabytków kamiennych	435
DATOWANIA ABSOLUTNE	439
STANISŁAW FEDOROWICZ Datowanie termoluminescencyjne ceramiki naczyniowej z młodszego okresu przedrzymskiego	441
TOMASZ GOSLAR · POZNAŃSKIE LABORATORIUM RADIOWĘGLOWE Datowanie ¹⁴ C próbek z cmentarzyska szkieletowego z wczesnej epoki brązu i osady z okresu wczesnego średniowiecza	444

Wprowadzenie

Stanowisko nr 13 znajduje się w miejscowości Horodysko położonej na terenie gminy Leśniewice we wschodniej części województwa lubelskiego. Zostało odkryte w 1984 roku w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze 83–90. Zlokalizowano je na niewielkiej (1 ha), izolowanej wyspie terasy nadzalewowej w obrębie doliny rzeki Horodyski (ryc. 1). Już wówczas, w oparciu o zalegające na powierzchni stanowiska wielokulturowe materiały ruchome, dostrzeżono jego znaczący potencjał badawczy.

W 2004 roku w dolinie rzeki Horodyski rozpoczęto prace inwestycyjne mające na celu budowę zbiornika retencyjnego „Maczuły” w wyniku czego zniszczono dużą część stanowiska. Dzięki interwencji regionalisty Krzysztofa Tarajki podjęto działania administracyjne wstrzymujące prace budowlane. Kolejnym krokiem były badania archeologiczne, które zrealizowano w latach 2004–2005 w zachowanej partii stanowiska zajmującej około 0,4 ha (ryc. 2). W 2005 roku, po ich wykonaniu, „wyspę” na której znajdowało się stanowisko zniwelowano i zalano wodami zbiornika.

Ryc. 1. Lokalizacja nieistniejącego dziś już stanowiska w Horodysku (zaznaczone strzałką) (oprac. R. Ratajczak).

Stanowisko w Horodysku wyróżnia się w regionie niezwykle bogactwem archeologicznym. Ponad 300 różnoczasowych obiektów osadowych, 7 grobów szkieletowych i 20 tysięcy zabytków

zlokalizowanych na niewielkiej przestrzeni odzwierciedla procesy osadnicze zachodzące na tym terenie od okresu neolitu po wczesne średniowiecze. Interesująca, ale i złożona problematyka osadnicza

oraz konieczność jej wieloaspektowego badania stworzyły potrzebę opracowania i opublikowania źródeł. Idea ta zmaterializowała się w postaci Projektu „*Horodysko. Od epoki kamienia do wczesnego średniowiecza (opracowanie materiałów z badań*

archeologicznych 2004–2005)”, realizowanego przez Instytut Archeologii UMCS w Lublinie w latach 2014–2015, który sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Ryc. 2. Dolina rzeki Horodyski w trakcie prac wykopaliskowych na stanowisku 13 (zaznaczone strzałką) (fot. Nadbużański Oddział Straży Granicznej).

Wyniki interdyscyplinarnych badań wykonanych w ramach Projektu omawia niniejsza publikacja. W pełni potwierdzają one szczególne znaczenie stanowiska i mikroregionu horodyskiego zarówno dla archeologii Lubelszczyzny, jak i szerzej Polski, zachodniej Ukrainy i Białorusi, czy północnych Niemiec.

Monografia stanowiska mogła powstać dzięki pracy dużego zespołu naukowców różnych dyscyplin z polskich i zagranicznych ośrodków uniwersyteckich, którzy tworzyli Autorzy poszczególnych artykułów.

Wielkie podziękowania za pomoc merytoryczną i cenne uwagi kieruję do prof. dr. hab. Andrzeja Kokowskiego i dr. hab. prof. UMCS Jerzego Libery oraz dr. hab. Haliny Taras, dr. hab. Elżbiety

M. Kłosińskiej i dr. hab. Anny Zakościelnej, a także mgr. Tadeusza Wiśniewskiego, dr. Barbary Niezabitowskiej-Wiśniewskiej, mgr Urszuli Kurzątkowskiej i dr. hab. Piotra Zagórskiego z UMCS w Lublinie.

Szczególnie wdzięczny jestem mgr. mgr. Stanisławowi Gołubowi, Rafałowi Ratajczakowi oraz pracownikom Muzeum Ziemi Chełmskiej – mgr. Andrzejowi Bronickiemu, mgr mgr Ewie Hander i Bożenie Skolimowskiej za niezwykle owocną współpracę.

Słowa wdzięczności kieruję również do Recenzentów monografii: dr. hab. Joanny Piątkowskiej-Małeckiej, dr. hab. Czesława Żaby, dr. hab. Piotra Włodarczaka i prof. dr. hab. Andrzeja Buko.

Tomasz Dzieńkowski

INTRODUCTION

The site No. 13 in the village of Horodysko is located in the municipality of Leśniowice (eastern part of Lublin Voivodeship) and was discovered in 1984, during surface survey. It was located on small (1ha) “island” of fluvial terrace within the valley of Horodyska river. In 2004 begun works aimed to build a reservoir, what resulted in destruction of large part of the site. In the years 2004–2005 the archaeological research was carried out on the survived part of site of acreage approximately 0,4 ha. After excavations, the “island”

comprising site was leveled and covered with water.

Elaboration and publication of archaeological, anthropological and archaeozoological data, obtained during excavations, was carried out under the project “Horodysko. From the Stone Age to the early Middle Ages (elaboration of materials from archaeological excavations 2004–2005)” realized under Institute of Archaeology UMCS in Lublin in 2014–2015. The project was founded by the Ministry of Culture and National Heritage and Maria Curie-Skłodowska University in Lublin.